אגרות הראי"ה - כרך ב' - אגרת תפג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה טבת תרע"ג - יפו
נמען: הרב יהודה לייב זלצר

הרב קוק משבח את מאמרו של זלצר, אבל התרופה הכללית היא לחזור ל'נשמת התורה'. גדולי הכישרון עסקו רק בצד המעשי, ועזבו את הצד ההרגשי, העיוני והקדושי, שבו גנוזה הגאולה. כשהכפירה והשמד מתפשטים, ממשיכים לחפש 'סגולות'. 'רדיקלים אנו מוכרחים להיות'. האורתודוקסיה במלחמתה השלילית מסתפקת בדמיונות. אילו חלק מבעלי הכישרון היה עוסק בבירור מושגי האלוקות, הנבואה, הגאולה ותיקון הנשמות, הייתה פורחת גבורה אחרת. אין קפידה בינו לבין הרידב"ז.

עיקרי הדברים

- עזיבת נשמת התורה - שורש הנפילה.
- 'רדיקלים אנו מוכרחים להיות'.
- ביקורת על האורתודוקסיה השלילית.
- קריאה לבירור מושגי האמונה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3]. כ"ה טבת תרע"ג[4]

עתרת שלו'[5] וברכת עולמים, לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון החו"ב[6] סוע"ה[7], איש האשכולות הוגה דעות, וממולא בדעת ויראת ד' טהורה מו"ה[8] יהודה לייב זעלצער שליט"א[9].

אחדשה"ט[10] באהבה טהורה ונאמנה,

מאמרו היקר הגיעני, ובעוצם טרדותי המרובות עברתי עליו, ונהניתי מאד מסגנונו הספרותי, העשוי בטוב טעם, ומדעותיו הצודקות בכללות דבריו. מאמרים וספרים כאלה הם בודאי בדורנו אחת מהרטיות היותר טובות למכתנו האנושה. אמנם לעולם לא נוכל להתעלם מהתרופה הכללית הכוללת את הכל, ושעזיבתה היא שגרמה לנו את נפילתנו, והוא הדבר מה שאני בעניי ובמר נפשי רגיל לקרא, לשנות ולשלש מאות ואלפים פעמים, עזבנו את נשמת התורה וזאת היא הצעקה הגדולה המקפת בעזה דורות רבים, מימי הנביאים, הסופרים והחכמים, גדולי הדורות הראשונים והאחרונים. גדולי הכשרון שבנו, פנו להם בעיקר אל הצד המעשי שבתורה, וגם שם רק במקצועות מיוחדים, עבדוהו והרגילוהו בחינוך, והצד

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5 שלו' - שלום
6 החו"ב - החריף ובקי
7 סוע"ה - סיני ועוקר הרים
8 מו"ה - מורנו הרב
9 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10 אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב

ההרגשי, יותר מזה הצד העיוני, ומה שלמעלה ממנו ובא אחריו ממילא, הקדשי ההופעי, שבו הגאולה והישועה גנוזה, אותו עזבו לגמרי, ולגס-רוח ומשוגע יחשב גם מי שבא ותתבע את העלבון הגדול הזה, מרועי האומה. הקול הגדול של חוקרינו האלוהיים, של חסידינו העליונים, של המקובלים הטהורים באי בסוד ד', קדושי המבט ואדירי הרצון, חוכי ישועה וצופי גאולה, היה לקול קורא במדבר.

ועד כה, אחרי אשר כל כך הוכינו, אחרי אשר הכפירה מגיחה עלינו מעברים, בעביה המנוולים בשחרותם המזוהמה, השמד כקטב ישוד לחטוף ממנו אלפים נפשות בכל שנה, ובקרב המחנה שהתורה והאמונה היא דגלה, שמה ושערוריה צלמות ואין סדרים, אין חפץ ברור ולא אידיאל מחוור ומסודר. עוד המחשבה חזקה היא ש"בסגולות" ירפאו את שברנו, ב"סגולות" שהנשמה אינה מתמלאה מהן, כל זמן שאין ממלאים אותה במה שהיא ההכרח היותר נמרץ לסיפוק חייה.

בשום אופן לא תקום ולא תהיה עצה, המורדת בקול ד' הקורא מתוך מעמקי נשמותיהם של קדושי עליונים מני אז ועד עתה. לתשובה גדולה אנחנו נקראים, לתשובה מאהבה ולכל מכשיריה, דוקא בעת משבר גדול וסכנה עצומה, צריכים לקחת את המעולה שבתרופות, רדיקלים אנו מוכרחים להיות, בפשרות למחצה לשליש ולרביע מאומה לא נתקן. האמונה אבדה, הולכת ומתדלדלת, מפני שהופרה תורתה, אין דורש ואין מבקש. האורתודוקסיה במלחמתה השלילית כעת משפיקה את עצמה בהבלי שוא ובדמיונות כוזבים, שהחיים והמציאות מחריבים אותם, ומחריבים עמם את נושאיהם. לא זאת היא נחמתנו מה שהצד האפיקוורי שבעמנו, הוא יותר צפוי להרס וכליון. צרת רבים כזאת אינה חצי נחמה, כי-אם צרה כפולה. ההוראה באצבע שנראה על ליקויים של חושבי המחשבה שבאומות, לא יתנו לנו עז וחיים, כשאלה הם רק דברים שליליים. ולמה נלך בדרכים רחוקים, בעוד שהדרך הכבושה והישרה לפנינו היא. כל התורה בפירושיה הרוחניים כולם, צריכה היא להתעלות אצלנו. כל מי שיש אומץ בלבבו, כח בעטו ורוח ד' בנשמתו, קרוא הוא לצאת אל המערכה ולצעוק הבו אור. מחזה אחר, לגמרי אחר, היינו רואים בדורנו, אלמלי נתנדבו חלק רשום מבעלי הכשרון, הממולאים בתורה ובשכל טוב, לעבוד את כרם ד' בתוכו פנימה, לעסוק בטהרתם של מושגי האמונה והעבודה, בבירורן של הדיעות בעניני האלהות, הנבואה, רוח הקודש, הגאולה והצפיה לתשועה, תשועת האומה ותשועת העולם, תיקוני הנשמות של היחידים ושל הרבים, תיקון הרוחות של הדורות העוברים, העתידים, וההוה על גביהם.

גבורה אחרת היתה פורחת ועולה בעדר ד' הנפוץ.

הוד נורא ועליון היה מתפרש ומתגלה על המון רב של חכמי תורה, וזוהר עליון היה משתפך מהם על האומה כולה ועל העולם כולו. הספרות המתדלדלת, ההולכת ומתחשכת, מתנוולת ומתטמאת, במובנה החדש בישראל ובעולם, היתה לה תקומה ופדיון על ידינו, על ידי הגיונותינו הענקיים, ע"י[11] הבעותינו הברורות שהיו ראויות להיות יסודות לחיי עמים רבים, להוציאם ממחשכים לאור, והרשעה והסכלות, האויליות שבאמונות הדופיות, היו הולכים ומתבערים, ואנחנו היינו המתחילים במלאכת-שמים הגדולה של ביעור רוח הטומאה מן הארץ, ושל התחלת הופעת תיקון עולם במלכות אל עולם. ועל זה אנו נתבעים ולזה נוצרנו. ובכל זמן שאנו נדדים, נשחטים ונטבחים, כצבאות וכאילים, על אשר אין אנו מכירים את תפקידנו, באים אנשים קטנים ומצומצמים, ומרפאים אותנו ברפואות קרות מכל המינים ואת סם-החיים העיקרי, אותו מניחים בקרן זוית. אלה מתוך טמטום הלב וקטנות-אמנה, ואלה מתוך גאוה וחסרון-ידיעה, ועוד הפעם חושבים שהגדלת תורה והאדרתה, כשתהיה באותו המובן הצר והיבש, שלא היה בכחו להחזיק את עמדתנו מעת אשר השתערו רוחות קולטוריות, והמון תביעות רוחניות נגדנו, שזו תהיה גם כעת התרופה הכוללת לכל מכאובותינו הרבים.

---

11 ע"י - על ידי

לא יחשדני כבוד חביבי, ואקוה ששום אדם לא יחשדני, במיעוט אהבה, חלילה, לתורה המעשית, להתמדת לימודה ולהרחבתה בפלפול וסברא, בחריפות ובקיאות.

אבל בעת שהדבר בא עד לידי הפרת תורת אמת, תורה דלעילא, עד לכדי הדעכת נשמת הנשמה, עד כדי החלשת כח המחשבה, ועד כדי הבאת מעמד החיים הרוחניים שלנו, ושל כל העולם כולו התלוי בנו, למצב של פרפור ועילוף נורא, "והעם לא שב עד המכהו ואת ד' צ' לא דרשו", ואם יבא אחד ויאמר שישועתנו מונחת היא בנשמתה של תורה, בהגדלתה והאדרתה העליונה והאמיתית, יבאו כל הטוענים מעברים וימטירו עליך מבול של השגות: מה אתה חפץ, בקבלה, במוסר, בחקירה, בפילוסופיה, בדרשנות, בספרות, בשירה, הלא כל אלה פשטו את הרגל, ולא נתנו לנו את מה שהבטיחו בעת שהתחילה תסיסתם, וטענות כאלה מספיקות כבר להחניק את קול ד' הקורא בנו מקרב מעמקי נשמתנו וממלא העולמים כולם, דרשוני וחיו, - בעת כזאת אנו חייבים להפגין על הגדול שבחסרונות. אין אני מדבר כעת ע"ד[12] הפרוגרמות הפרטיות, איך באים לסדר סדרי לימוד וסדרי מחשבה, סדרי ספרים, סדרי ישיבות ערוכות, שבעצם דאגתן להרחבתה של תורה במובנה הפשוט, תהיינה משמשות לנו למגדלי עז ומבצרים לרוח ד', שמהם יצאו גבורי אל, כימי עולם. כל אלה העצות הפרטיות ילכו ויתיצרו, אחרי שהעיקר יוכר, אחרי שכל השאלה תהיה על דבר האמצעים והסדרים.

צר לי מאד שאי-אפשר לי כעת להרחיב דברים, וק"ו[13] לכתוב איזה מאמר מסודר לכבוד ספרו של כת"ר[14], שהנני רואה אותו בתקוה של חטיבה חשובה בע"ה[15]. אמנם הבעתי קצת מאנחתי לפני לב טהור ובעל דעה נכונה כהדרת כבוד חביבי. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים, לחזק את ידי העמלים עם הציבור לשם שמים, ולאמץ את רוח כל אשר זיק אור ד' בוער בלבבו, לקום יחד באגודה אחת להאיר אור ד' על עמו, ותפקידה של ארץ ישראל, בתור גיא חזיון, יוכל רק בתכונה זאת לצאת מתוך המחשכים הרבים אשר יסבוה.

והנני בזה חותם בעתרת ברכה לכת"ר[16] וכא"ל[17], יחזק ד' כחו ופועל ידו ירצה,. כנה"ר[18] ונפש ידי"ע[19] דוש"ת[20] ומכבדו מקרב לונ"ח[21],

הק' אברהם יצחק ה"ק

ע"ד ידי"ע הגרידב"ז[22] שי'[23], הס' לא ראיתי, אבל בשום אופן אין מקום לשום קפידא בין אוהבי אמת שכמונו תלי"ת[24]. הנ"ל[25].

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

12 ע"ד - על דבר
13 וק"ו - וקל וחומר
14 כת"ר - כבוד תורתו
15 בע"ה - בעזרת השם
16 לכת"ר - לכבוד תורתו
17 וכא"ל - וכל אשר לו
18 כנה"ר - כנפשו הרמה
19 ידי"ע - ידידו עוז
20 דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
21 לונ"ח - לנחמת ציון
22 הגרידב"ז - הגאון רבי יעקב דוד בן זאב (רידב"ז)
23 שי' - שיחיה
24 תלי"ת - תודה לא-ל יתברך
25 הנ"ל - הנזכר לעיל